

BÜYÜMEDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK SORUNU

2021 yılı 1. Çeyrek büyüme rakamları açıklandı. Bu dönemde büyüme oranı bir önceki yıla göre beklentilerin üstünde yüzde 7 oranında gerçekleşti. Bir önceki çeyreğe kıyasla mevsimsellikten ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH zincirlenmiş hacim endeksi ise sadece yüzde 1.7 arttı. Bu dönem büyümenin temel özelliklerine gelince; Net ihracatın büyümeye katkısı yüzde 1.1 puan oldu. Hane halkı tüketiminin büyümeye katkı oranı ise yüzde 4.4. En olumlu gelişme makine teçhizat yatırımının yüzde 30.5 artması. TÜİK verilerine göre ilk çeyrekte sanayi yüzde 11.7, hizmetler yüzde 5.9, tarım yüzde 7.5, inşaat ise yüzde 2.8 büyüdü. Stok değişimi ise büyümeyi yüzde 1.5 puan aşağı çekti. Değerleme kuruluşları, OECD ve IMF gerek küresel gerekse ülkemiz büyüme oranları tahminlerini yukarı yönlü revize ettiler. İlk çeyrek itibarıyla Türkiye dünyada Çin ve Tayvan sonra 3. en çok büyüyen ülke.

Büyümeye ilişkin istatistiki verileri sıraladıktan sonra konuya ilişkin değerlendirmelerimize gelince; Yıldan yıla bu yüksek büyümenin nedeni baz etkisi. Bir önceki yılda yaşanan daralmaların etkisi söz konusu. Bilindiği üzere büyümenin hesabında "Zincirlenmiş Hacim Endeksi" metodu kullanılıyor. Ayrıntıları açıklanmayan bu metoda ilişkin olarak geçen yıllara ait GSYH iki kez yukarı yönlü revize edilmişti. Bu konunun dışında 2020'nin son çeyreğinde zincirlenmiş hacim endeksi 513 milyar T.L iken 2021 ilk çeyreğinde bu tutar 434 milyara düştü. Yaklaşık yüzde 15'lik bir düşüş mevcut.

Bu büyüme oranına rağmen işsizlik problemlerimizin devam etmesi, geniş halk kitleleri refah düzeylerinin bu artışı hissetmemeleri "Büyümede Sürdürülebilirlik" sorununu çağırıyor. Baz etkileri nedeniyle bundan sonraki çeyrekte de hızlı büyüyeceğiz. Ancak yılın son çeyreğinde bu etki ters çalışacak. Buna rağmen yüzde 5.5 – 6.5 aralığında bir büyüme tahminimiz var. 2022 için tüm kuruluşların tahmini yüzde 3'ler civarında. Yıldan yıla büyüme oranındaki bu dalgalanmalar sürdürülebilirlik sorununu ortaya koyuyor. Bu dönemin rakamını yıllıklandırırsak GSYH'miz 741 milyar dolar civarında. Kişi başına düşen GSYH ise 8748 dolar. Bu rakamlar son yılların en düşük rakamları. 2013 te başlayan tüm göstergelerdeki kırılmalar aynen devam ediyor. Kuşkusuz pandemi koşulları da bunu olumsuz etkiledi. Büyümenin finansmanı da borçlanma. 2021 de 245 milyarlık bütçe açığı hedefi var. Aynı dönemdeki faiz gideri öngörüsü ise 179.5 milyar T.L. Hazinesin borçlanma programına göre ifta tutarından daha fazla borçlanma yapılacak. Faiz indirimleri hedeflenirken korkarız ki daha fazla faiz gideri ve daha fazla bütçe açığı söz konusu olacak. Yapısal bir sorunumuz var. Vergi devleti olamıyoruz. Kapitalist sistemi kendi kuralı olan vergiyle değil borçla finanse etmeye kalkıyoruz. Borç faizi, faiz borcu tetikliyor. Hane halkı, özel sektör ve kamu sektörü borçlarının milli gelire oranı sürekli yükseliyor. Bu orandaki büyümeden maalesef işgücü ödemeleri gerekli faydayı sağlayamıyor. İşgücü ödemelerinin katma değer içindeki payı 2020 ilk çeyreğinde yüzde 39 iken bu oran 35.5'lara düşmüş durumda. Buna karşın aynı dönemde kar paylarının oranı ise yüzde 41.9 dan yüzde 45.8 e yükselmiş durumda.

Büyümede sürdürülebilirlik (özellikle potansiyel büyümede) için temel şartın makroekonomik dengenin istikrarlı olması gerektiği hususu. Fiyat istikrarı, finansal istikrar, dış ödemeler dengesi, bütçe ve cari açık dengeleri ile döviz kurlarında istikrarı temin etmeden hedeflenen amaca ulaşamıyoruz. Ör: Haftanın son açıklanan verisi Mayıs ayına ait enflasyon. TÜFE, hesaplamalardaki şeffaflık problemi ve yöntem farklılığına rağmen yıllık bazda hala yüzde 16.59 ÜFE ise yüzde 38.33'lerde. Geçmiş yıllardaki tecrübeler gösteriyor ki fiyat istikrarı sağlanmadan büyümede de sürdürülebilirlik yaratılmıyor. Aynı şekilde döviz kurunda da istikrarsızlık ÜFE'nin son bir ayda yüzde 3.92 oranında, yıllık bazda ise yüzde 38.33'lerde artışına neden oldu.

Bu istikrar için de özerk bağımsız kurumlar, ehliyet ve liyakatı esas alan kadrolar, hukukun üstünlüğü ve bağımsız yargıyı oluşturmak gerekiyor. Son faiz indirimi söylemlerinden sonra döviz kurundaki dalgalanmalar ve dolarizasyonun geldiği seviye bize "Güven ve İstikrar"ın ne denli önemli olduğunu açıkça ortaya koyuyor."

